

Faglig beredskapsplan for Mattilsynet

(Contingency Plan for the NFSA)

GYRODACTYLUS SALARIS

Version 31.1.2021



Foto: Veterinærinstituttet/Norwegian Veterinary Institute.

Innholdsfortegnelse

1.4.5 [GYRODACTYLUS SALARIS](#)

1.4.5.1 [Innledning og definisjoner](#)

1.4.5.2 [Regelverk](#)

1.4.5.3 [Forebyggende tiltak og overvåkning](#)

1.4.5.4 [Bruk av kunnskapsstøtte og samarbeid med andre etater](#)

1.4.5.5 [Varsling og rapportering](#)

1.4.5.6 [Tiltak ved mistanke/kvalifisert mistanke i akvakulturanlegg](#)

1.4.5.7 [Tiltak ved påvisning i akvakulturanlegg](#)

1.4.5.8 [Tiltak ved mistanke/kvalifisert mistanke i vassdrag](#)

1.4.5.9 [Tiltak ved påvisning i vassdrag](#)

1.4.5.10 [Tiltakskort](#)

1.4.5 GYRODACTYLUS SALARIS

Ansvarlig for vedlikehold:

Geir Jakobsen

Neste revisjon: Revisjonsdato ikke satt. Jf.

Versjonsnummer: 2.00

Versjon opprettet: 19.04.2018 00:16

Godkjent av:

Status:

1.4.5.1 Innledning og definisjoner

Versjonsnummer: 1.00

Versjon opprettet: 19.04.2018 00:17

Godkjent av:

Status:

1.1 Formål

Formålet med denne planen er å nedkjempe Gyrodactylus salaris (fra nå av forkortet GS) og bli kvitt parasitten der dette er mulig samtidig som risikoen for smittespredning til nye områder blir minimalisert

1.2 Virkeområde

Beredskapsplanen gjelder Mattilsynets håndtering ved mistanke om eller påvisning av GS i akvakulturanlegg og vassdrag.

1.3 Definisjoner og forkortelser

Ord og uttrykk som benyttes i denne planen skal forstås slik de er definert i forskrifter som gjennomfører rådsdirektiv 2006/88/EF. Se særlig definisjoner i forskrift 17. juni 2008 nr. 819 omsetnings- og sykdomsforskriften

Anadrom strekning: Den strekning der laksefisk, inkludert yngel av slik fisk, kan vandre i et vassdrag opp til første vandringshinder.

Nedslagsfelt: Det området som bidrar med vann til et vassdrag.

Kontrollområde: Et avgrenset geografisk område bestående av bekjempelsessone og overvåkningssone opprettet som ledd i forebygging, begrensnig og bekjempelse av GS, hvor det gjelder særskilte tiltak, forbud eller påbud.

Mottakelig art: Enhver art hvor infeksjon med et smittestoff er påvist enten ved naturlig tilfelle eller ved smitteforsøk (eksperimentell infeksjon) som etterligner naturlig smitteveg (*)

Tiltakshaver: instans som har fått i oppdrag av myndighetene å gjennomføre kjemisk behandling av vannforekomster.

Vektorart: art som ikke er mottakelig for en sykdom, men som sprer infeksjon ved å overføre smittestoff fra en vert til en annen

Vannsport: Bruk av båt, padling, vindsurfing, rafting og dykking

Forkortelser:

- GS = *Gyrodactylus salaris*
- FBP = Faglig beredskapsplan
- MT = Mattilsynet

(*) Mottakelige arter:

- Atlantiske populasjoner av Atlantisk laks (*Salmo salar*). Dette er de eneste populasjoner som er både mottakelige og hvor dødelighet er observert.
- Andre mottakelige arter er Regnbueørret (*Oncorhynchus mykiss*), Røye (*Salvelinus alpinus*), Brunørret (*Salmo trutta*), Harr (*Thymallus thymallus*), bekkerøye (*Salvelinus fontinalis*) og canadørøye (*Salvelinus namaycush*)
- Andre fisk i vannet der GS er til stede, kan være bærer av parasitten og fungere som vektorart.

1.4.5.2 Regelverk

Versjonsnummer: 1.00

Versjon opprettet: 19.04.2018 00:17

Godkjent av:

Status:

1.1 EU-regelverk

1.1.1

- Council Directive 2006/88/EC of 24 October 2006 (Fiskehelsedirektivet)
- Commission Decision of 29 April 2004
- Commission Decision of 31 October 2008
- EFTA Surveillance Authority Decision 058/16 COL-D of 3 March 2016 (Avt. om nasjonale tiltak for GS)

1.1.2

Krav fra EU til beredskapsplaner er nedfelt i bl.a. Council Directive 2006/88/EC, article 47, Annex VII og Annex IV, part II. (LINK til 2006/88/EC).

Et viktig krav er at planen skal oppdateres hvert 5 år.

1.2 Relevant norsk regelverk

1.2.1 Lover

- Matloven
- Dyrevelferdsloven
- Akvakulturloven
- Lakse- og innlandsfiskloven
- Naturmangfoldsloven
- Forurensingsloven
-

1.2.2 Forskrifter

- Omsetnings og sykdomsforskriften
- Eksempel på en soneforskrift (Drammen).
- Vannforskriften

1.3 Interne styrende dokumenter i Mattilsynet

- Administrativ beredskapsplan (ABP)

1.4.5.3 Forebyggende tiltak og overvåkning

Versjonsnummer: 1.00

Versjon opprettet: 19.04.2018 00:18

Godkjent av:

Status:

Målsettingen for beredskapsarbeidet mot spredning av GS er:

- Utryddelse av parasitten der det er mulig, jf. St. prp. Nr. 1 (2006–2007) om mål for gyroarbeidet
- At smitte ikke spres fra de eksisterende smitteregionene
- At smitte ikke spres til nye vassdrag, verken fra smitteregioner i Norge eller fra utlandet.
- Rask reaksjon dersom GS påvises på nytt i behandlet område, eller utenfor smitteregionene (smittereduksjon eller utryddelse).

Internasjonalt samarbeid er en viktig del av forebyggingen, i første rekke med nabolandene Finland Russland, Danmark og, i særstilling, Sverige.

En god beredskap forutsetter tilfredsstillende overvåking. Målet for overvåkingen er å holde løpende oversikt over forekomsten av GS, avdekke spredning på et tidlig stadium og gi et best mulig grunnlag for bekjempelsen av parasitten. Det er utarbeidet ulike overvåkingsprogrammer som er i funksjon for vassdrag:

- **Overvåkings- og kontrollprogram** (OK-program) har som målsetting å gi en god oversikt over hvor GS ikke forekommer i norske vassdrag, og å avdekke spredning av parasitten på et tidlig stadium som et forebyggende tiltak.
 - Inspeksjoner og prøvetaking i alle kommersielle akvakulturanlegg og alle kultiveringsanlegg (Mattilsynets avdelinger utfører)
 - Prøvetaking i utvalgte elver (Vetr.instituttet utfører)
- **Friskmeldingsprogram** (FM-program) skal dokumentere at GS er utryddet i vassdrag der utryddelsestiltak har blitt gjennomført
- **Epidemiologisk kartleggingsprogram** (EK-program) gjennomføres når GS blir påvist i en ny smitteregion eller når parasitten blir påvist på nytt i en region der utryddelsestiltak har vært gjennomført..

1.4.5.4 Bruk av kunnskapsstøtte og samarbeid med andre etater

Versjonsnummer: 1.00

Versjon opprettet: 19.04.2018 00:18

Godkjent av:

Status:

1. Bruk av kunnskapsstøtte

Mattilsynet har inngått avtale med Veterinærinstituttet. Avtalen skal bidra til å sikre Mattilsynet tilgang på forskningsbasert kunnskapsstøtte og bidra til å utvikle Veterinærinstituttet som kompetanseinstitusjon.

Veterinærinstituttet skal samarbeide med de andre kunnskapsstøtteinstitusjonene som Mattilsynet har avtale med, for å gi Mattilsynet enhetlig kunnskapsstøtte.

Kunnskapsstøtten omfatter:

- beredskap
- faglig råd og vurdering av risiko
- referansefunksjon, diagnostikk og metodeutvikling
- overvåking og kunnskapsinnhenting
- rapportering

Veterinærinstituttet skal

- stadfeste GS ved første gangs påvisning.
- samarbeide med Mattilsynet om overvåkings- og friskmeldingsprogram for GS
- gi råd til Mattilsynets regioner i forbindelse med tiltak og vedtak som er i overensstemmelse med nasjonal handlingsplan

Veterinærinstituttet er nasjonalt referanselaboratorium (NRL) for fiskesykdommer og OIE referanselaboratorium for *Gyrodactylus salaris*.

Veterinærinstituttet i Trondheim har en gruppe som står i nasjonal beredskap og som på kort varsel kan rykke ut og iverksette slik begrenset bekjempelse. Gruppen administrerer et lager av Rotenon. Veterinærinstituttet oppretter en aksjonsgruppe som trer i funksjon når utryddelsesaksjonen skal iverksettes. Denne gruppa består av de personene som deltar på selve behandlingen.

2. Samarbeid med andre etater.

2.1 Nasjonalt nivå: Nasjonal koordineringsgruppe

Gruppa har et overordnet nasjonalt koordineringsansvar for gjennomføringen av de sentrale arbeidsoppgavene. Nasjonal koordineringsgruppe skal

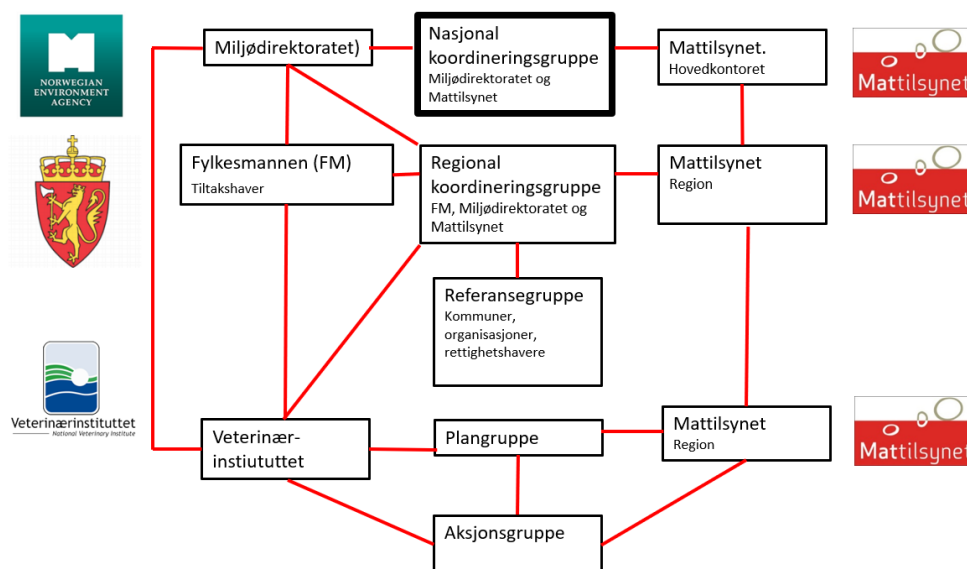
- sørge for nødvendig samordning av aktivitetene hos de ansvarlige etatene innenfor GS-arbeidet
- sikre informasjonsflyt mellom de to etatene
- etablere effektive prosedyrer for vedtak om og iverksetting av nødvendige tiltak

Gruppen består av:

- Miljødirektoratet (leder)
- Mattilsynet (hovedkontoret)
- Veterinærinstituttet (observatør og kunnskapsstøtte)

Beredskapsstruktur. Tverretatlig samarbeid.

Strekene mellom boksene viser nære samarbeidsrelasjoner. Jf. s. 32 i Handlingsplanen



2.2 Regionalt nivå: Regional koordineringsgruppe

Fylkesmannen er tiltakshaver for aktivitetene som gjennomføres på regionalt nivå.

Fylkesmannen oppretter ei regional koordineringsgruppe bestående av

- Fylkesmannen
- Mattilsynets relevante region
- Miljødirektoratet
- En referansegruppe bestående av de berørte grunneierne, kommuner og organisasjoner og andre impliserte parter

Mattilsynet er vedtaksmyndighet for tiltak som har tilknytning til fiskehelse, dyrevelferd og behandling (behandlingsalternativ) inklusiv avlving av fisk, jf. omsetnings- og sykdomsforskriftens § 48.

2.3 Lokalt nivå: Plangruppe

Veterinærinstituttet får i oppdrag fra Fylkesmannen å kartlegge, planlegge og gjennomføre nødvendige tiltak i aktuelt vassdrag.

For å gjennomføre tiltak i vassdrag, oppretter Veterinærinstituttet ei plangruppe som ledes av en prosjektleder fra Veterinærinstituttet. Plangruppa trekker inn den kompetansen som er nødvendig for å gjennomføre oppdraget (grunneiere, hydrologer, fiskespesialister o.a.).

Plangruppa skal utarbeide komplett behandlingsplan og utarbeide grunnlagsmateriale for Fylkesmannens søknad om utslippstillatelse.

1.4.5.5 Varsling og rapportering

Versjonsnummer: 1.00

Versjon opprettet: 19.04.2018 00:20

Godkjent av:

Status:

1. Nasjonal varsling og rapportering

Varsling *inn* til Mattilsynet gjennomføres i tråd med varslingsveilederen ([LINK](#))

- Varsel kan komme fra enhver som finner grunn til mistanke om listeført sykdom. I samsvar med matloven § 6 annet ledd, er enhver pliktig å varsle Mattilsynet ved grunn til mistanke om smittsom dyresykdom som kan gi vesentlige samfunnsmessige konsekvenser.
- Omsetnings- og sykdomsforskriftens §§ 27 og 43 pålegger videre enhver å varsle Mattilsynet ved uavklart forøket dødelighet i et akvakulturanlegg, eller ved grunn til mistanke om listeført sykdom hos akvatiske dyr.
- I tillegg til varslingsplikten som følger av matloven § 6 og omsetnings- og sykdomsforskriften §§ 27 og 43 skal Mattilsynet etter akvakulturdriftsforskriftens § 14 varsles umiddelbart ved:
 - uavklart forøket dødelighet
 - grunn til mistanke om listeført sykdom, eller
 - andre forhold som har medført vesentlig dyrevelferdsmessige konsekvenser for fisken, herunder sykdom, skade eller svikt.
- Varslingsplikten i akvakulturdriftsforskriften retter seg mot virksomheter underlagt forskriften. Tilsvarende varslingsplikt er tatt inn i transportforskriften og slakteriforskriften for aktører underlagt kravene i forskriftene.

Varsling *internt* i Mattilsynet gjennomføres i tråd med [ABP](#).

Varsling eller informasjon *eksternt*, dvs. ut mot publikum og næring, se punkt 1.4.5.6.1.4 og 1.4.5.8.2

2. Internasjonal rapportering

2.1 Varsling til CVO'ene i Norden

Systemet bygger på en uformell avtale mellom CVO'ene i de nordiske land om at man skal holde hverandre gjensidig orientert om sykdomsmistanke i forkant av publisering.

2.2. EU-kommisjonen og ESA

ADNS – Animal Disease Notification System, er EU's meldesystem laget for å registrere og dokumentere utviklingen av situasjonen for viktige smittsomme dyresjukdommer i Europa. Mange av de mest alvorlige smittsomme dyresjukdommene er meldepliktige til ADNS.

Directive 82/894/EU er det rettslige grunnlaget for ADNS og pålegger alle land innenfor EØS å rapportere primære og sekundære utbrudd av listede smittsomme dyresjukdommer, som f.eks. munn- og klauvsjuka, svinepest, Newcastle Disease osv. Rapporteringen kan skje direkte i databasen eller via e-post til Kommisjonen. Primærutbrudd skal rapporteres innen 24 timer etter at diagnosen er bekreftet. Sekundærutbrudd skal rapporteres seinest første arbeidsdag hver uke.

Hver gang et primærutbrudd rapporteres, sendes en e-post til alle land som er knyttet til systemet. En ukentlig e-post som oppsummerer alle primær- og sekundærutbrudd sendes hver uke til alle land som er knyttet til ADNS.

For mer informasjon, se retningslinjen Melderutiner til og fra EU-kommisjonen og ESA

Mattilsynet vil også bli bedt om å gi utfyllende informasjon om sjukdomstilfellet til EU-Kommisjonen og ESA.

2.3 OIE - Verdens dyrehelseorganisasjon

Alle land som er medlemmer av OIE er formelt forpliktet til å sende informasjon om dyrehelsa. OIE har utviklet en rapporteringsdatabase hvor denne informasjonen skal legges inn (World Animal Health Information System (WAHIS)).

Hensikten med rapporteringssystemet er at alle land skal ha tilgang til informasjon om sykdommer som et verktøy for å redusere spredning av alvorlige sykdommer og dermed sikre en bedre verdensomspennende kontroll med dem.

Akutte hendelser for sykdommer som normalt ikke opptrer i landet eller regionen skal rapporteres innen 24 timer ved første funn (hasterapport/immediate notification).

Deretter skal det sendes en ukentlig/når status endrer seg oppdatering (oppfølgingsrapport follow up- report) inntil en har sendt en avsluttende rapport (follow up- report final).

Viktige rapporteringsdata er bl.a. opplysninger om antall sjuke, døde, avliva og destruerte dyr, og smittekilde, epidemiologiske forhold, kontroll- og bekjempelsestiltak og lokalisering av utbruddsstedet.

Alle A-sykdommer og en del andre listeførte sykdommer skal rapporteres ved utbrudd.

I tillegg skal det rapporteres hvert halvår om dyrehelsesituasjonen i landet.

Rapporteringen gjennomføres av Hovedkontoret - Seksjon fiskehelse og fiskevelferd.

For mer informasjon om rapporteringen, se Retningslinje - sykdomsrapportering til OIE.

1.4.5.6 Tiltak ved *mistanke/kvalifisert mistanke* i anlegg

Versjonsnummer: 1.00

Versjon opprettet: 19.04.2018 00:22

Godkjent av:

Status:

1.1 Innledning.

Det har vært ca. 40 påvisninger av GS i anlegg i Norge. De siste påvisninger ble gjort i 2002.

Forbedret regelverk og tilsyn har vært viktig for å forhindre påvisning og/eller utbrudd i anlegg etter det.

Den relevante regionen har ansvar for håndtering av mistanke om GS.

Kvalifisert mistanke om GS krever som hovedregel undersøkelse i mikroskop og/eller spesial-lupe, med funn av en GS-liknende organisme fra mottakelig art, gjennomført f.eks. av anleggets fiskehelsetjeneste eller laboratorium.

Foranledningen til en slik undersøkelse kan være observasjoner fra fiskehelsetjeneste, Mattilsynets inspektører, meldinger fra ansatte ved akvakulturanlegget, inspeksjoner utført av MT, OK-programmet etc.

Dersom det er tvil om grunnlaget for en kvalifisert mistanke om GS, skal det søkes assistanse. Inspektør/avdeling skal samrå seg med regionens fagkoordinator. Veterinærinstituttet (VI) skal som nasjonalt referanselaboratorium alltid rådspørres.

Det første regionen må vurdere og beslutte ved kvalifisert mistanke om GS i akvakulturanlegg er å fryse situasjonen, dvs. ingen fisk ut fra eller inn til anlegget uten tillatelse fra Mattilsynet.

Når det er grunn til mistanke om GS, skal regionen i samråd med HK, sette i verk innledende epidemiologiske undersøkelser.

Disse skal ha som mål å kartlegge smitteforekomst, smitteårsak, smitteveier til anlegget, mulig smitte ut fra anlegget og tidspunkt for smitteoverføring. Undersøkelsene gjøres i samarbeid med Veterinærinstituttet, som også skal bidra til å sikre undersøkelse av egnet prøvemateriale. Regionen registrerer og noterer relevante opplysninger.

1.2. Pålegge restriksjoner (båndlegging)

Ved kvalifisert mistanke skal anlegget båndlegges.

GS er en liste 3 sykdom med alvorlige samfunnsmessige konsekvenser.

Hjemmel for båndleggingen er

- matlovens § 19, andre ledd
- omsetnings- og sykdomsforskriftens § 28

Ved kvalifisert mistanke må regionen som hovedregel forhåndsvarsle akvakulturanlegget om båndlegging og deretter båndlegge.

I en situasjon med mistanke om akutt fare for smittespredning av GS kan båndleggingsvedtaket fattes uten forhåndsvarsel. Anlegget skal kontaktes før detaljene i båndleggingsvedtaket fastsettes. I MATS benyttes valget for vedtak uten forhåndsvarsel.

Sykdomstilfellet registreres som mistenkt sykdom, og det hakes av for at sykdomsmistanken er loggverdig. Hjemmel for unntak fra forhåndsvarsel er forvaltningslovens § 16 tredje ledd a).

Dersom det er tvil om at mistanken om GS er kvalifisert, skal det søkes assistanse.

Inspektør/avdeling skal samrå seg med regionens fagrådgiver. Veterinærinstituttet skal som nasjonalt referanselaboratorium rådspørres.

Restriksjonene gjelder fra det tidspunkt det er grunn til mistanke om GS, eller fra det tidspunkt diagnosen blir bekreftet hvis det på forhånd ikke har vært mistanke om GS.

Følgende restriksjoner følger direkte av matloven og omsetnings- og sykdomsforskriften når det er kvalifisert mistanke om GS:

- Forbud mot å føre akvakulturdyr inn eller ut av anlegget (jf. matloven § 19 annet ledd og omsetnings- og sykdomsforskriften § 28)

Det skal fremgå tydelig av overskrift og konklusjon at vedtaket gjelder båndlegging av anlegget. I konklusjonen skal det klargjøres at båndlegging innebærer forbud mot omsetting, inntak, utsett og flytting.

I et tilfelle med påvisning av sykdom som har vesentlige samfunnsmessige konsekvenser, slik ordlyden er i matlovens § 19, skal Mattilsynet gjøre vedtak om båndlegging av virksomheten eller anlegget. GS er en sykdom som har vesentlige samfunnsmessige konsekvenser. Det skal med andre ord fattes et båndleggingsvedtak selv om ovennevnte restriksjoner følger direkte av lovverket og således gjelder fra det tidspunktet det er grunn til mistanke. Fremgangsmåten skal sikre «frys» av situasjonen og gi oppdretter en mulighet til å følge opp sine interesser dersom vedkommende er uenig. Oppdretter gis klagerett slik at grunnlaget for diagnose kan bestrides.

Vedtak om båndlegging skal begrunnes.

I MATS benyttes valget for vedtak uten forhåndsvarsel. Type vedtak er båndlegging. Når GS er bekreftet (se punkt registreres det som diagnose, eventuelt redigeres det fra mistanke til bekreftet dersom tilfellet er registrert på mistankestadiet.

I MATS må dato i felt for når restriksjonene gjelder fra fylles ut for å komme videre. Som nevnt gjelder imidlertid restriksjonene som følger av matlovens § 19 og omsetnings- og sykdomsforskriften § 28 fra det tidspunkt det er grunn til mistanke, uavhengig av båndleggingsbrev

1.3 Varsle internt.

Intern varsling av kvalifisert mistanke for GS gjennomføres i tråd med ABP.

1.4. Informere eksternt. Nettmelding.

HK seksjon fiskehelse og fiskevelferd vurderer, i samråd med regionen, behov for nettmelding på dette stadiet.

Hvis nettmelding skal lages, samarbeider HK seksjon fiskehelse og fiskevelferd, HK kommunikasjon og den aktuelle regionen om å lage en tekst. HK kommunikasjon har ansvar for å legge ut nettmeldingen.

1.5 Bekrefte mistanken.

Ved kvalifisert mistanke skal Mattilsynets region snarest mulig gjennomføre en fysisk inspeksjon med egen undersøkelse for å danne seg et bilde av situasjonen, informere aktører om alvoret - og om nødvendig ta ut nye prøver for å bekrefte mistanken hos Veterinærinstituttet (nasjonalt referanselaboratorium).

Det skal benyttes kvalifisert personell for slike undersøkelser. Kvalifisert personell vil si fiskehelsebiolog eller veterinær. Gjennomføring av inspeksjon skal uansett ikke forsinke båndlegging dersom det er klart uten inspeksjon at det foreligger grunn til mistanke. Kravet om pålegg ved enkeltvedtak gjelder selv om noen restriksjoner vil følge direkte av regelverket.

Før vi begynner med inngripende tiltak, se punkt 1.4.5.8.1.2, bør patogeniteten til den aktuelle GS-varianten vurderes ut fra epidemiologi, faktisk mortalitet i vassdraget, antall parasitter per fisk osv. Veterinærinstituttet vurderer om patogeniteten bør testes eksperimentelt, fordi den er vanskelig å bestemme med genetiske markører.

Sjukdomsrestriksjoner (båndlegging) oppheves ikke før mistanken er avkreftet eller smitten er sanert

1.6 Varseltrekant.

Regionen må vurdere å vedta krav om adgangskontroll og desinfeksjon.

Mal for aktuell merking på anlegget ligger i MatCIM, i dyrehelseplanverket og i Filarkivet:

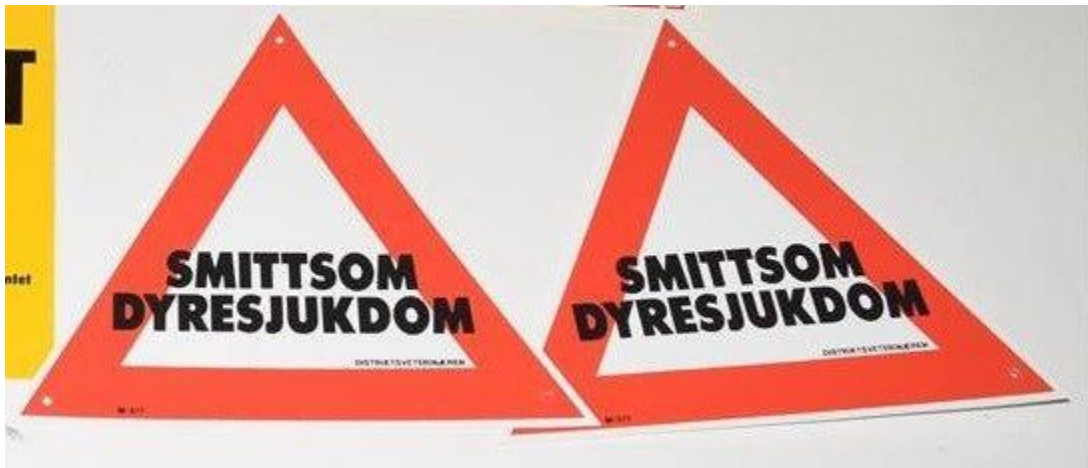
Beredskapsplanverk > Sentrale planer > Dyrehelse > GBP > Tiltakskort Undersøkelse, avsperring

Linker:

Skilt Adgang forbudt <https://matcim.no/file.php?fid=04a8e23902008d9f1ff27b35458ab712zfid>

Skilt Smittsom dyresykdom, dvs. «Varseltrekanten»

<https://matcim.no/file.php?fid=667dc8cd8e530aed4ebc9f7df8cc891azfid> (Varseltrekanten)



1.4.5.7 Tiltak ved *påvisning* i anlegg.

Versjonsnummer: 1.00

Versjon opprettet: 19.04.2018 00:22

Godkjent av:

Status:

1.1 Båndlegging

Det kan være at vi får melding om GS samtidig som den blir påvist.

Dvs. at vi ikke har noen mistankefase.

Vi skal også ved en slik start på hendelsen bruke prosedyren beskrevet under punkt 1.4.5.6.1.2. Legg spesielt merke til at akutt fare for smittespredning kan tilsi at skriftlig forhåndsvarsel unnlates.

Dersom man tar utgangspunkt i generelt løp for båndlegging i MATS vet jeg at superbrukere kan gå inn og endre diagnose fra mistanke til påvist uten å sende ut nytt vedtaksbrev. Dette blir noen ganger gjort i f.eks. PD-saker der det tar lang tid å få verifisert en diagnose. Anlegget er uansett båndlagt med tilsvarende restriksjoner fra mistanketidspunktet.

I PD-saker vil for ordens skyld status oppdateres på Barentswatch uansett om det sendes ut nytt brev eller ikke.

1.2 Planlegge aktuelle tiltak for å sanere smitten.

HK og Region skal som hovedregel følge organiserings-strukturen som beskrevet i ABP.

I tilfellet med GS i anlegg, skal, spesielt hvis tilfellet er begrenset til en region, den aktuelle regionen ha ansvaret for å planlegge og gjennomføre tiltak.

HK bestiller kunnskapsstøtte, dvs. i hovedsak Veterinærinstituttet, evt. andre.

Eventuelt kan regionen bestille kunnskapsstøtte, men da i samråd med HK.

Regionen starter med å planlegge aktuelle tiltak.

Relevante dokument med studier og tidligere erfaringer må vurderes.

LINKER:

- Vedlegg Saltbehandling Statkraft Bjerka
- Vedlegg NINA evaluering av bekjempelsesmetoder i anlegg

1.3 Forhåndsvarsle vedtak om tiltak.

Forhåndsvarsling om vedtak om tiltak. Hovedregelen er at forhåndsvarsel skal sendes minst 3 uker før vedtaket fattes. Men denne perioden kan kortes ned hvis nødvendig for å hindre smittespredning.

1.4 Gjøre vedtak om tiltak.

Aktuelle vedtak om tiltak vil i hovedsak dreie seg om å

- fjerne parasitten
- minimalisere smittespredning og forurensing

Kultiveringsanlegg, har avløp til vassdrag: Som hovedregel skal fisken avlives så snart som mulig, smitte til vassdraget sikres og inntaks- og avløpsvann stenges. Unntak fra hovedregelen kan f.eks. være fisk i genbankanlegg der følgende alternativ kan være aktuelle:

Behandling av landanlegget med salt eller kjemikalier som dreper parasitten, men ikke fisken.

- sjøvann, eventuelt stamløsninger med salt
- Aluminiumsulfat
- Klor (som for tiden er under utprøving).

Kommersielle settefiskanlegg, har stort sett avløp til sjø: Et alternativ kan være at infisert fisk transporteres på en sikker måte til sjø og settes ut i merd. Saliniteten må være tilstrekkelig, vurdert opp mot den gjeldende temperatur.

Kommersielt innlandsoppdrett, har avløp til vassdrag, noen få er merdbaserte: Alternativ er snarlig utslakting eller avliving av den infiserte fisken på en mest mulig smittesikker måte, evt. utsett i sjø hvis mulig.

Ved behandling av anlegg med kjemikalier må miljømyndighetene (Fylkesmannens miljøvernavd.) kontaktes for vurdering av slikt utslipp opp mot forurensingsloven (Lov om vern mot forurensninger og om avfall)

Brakklegging og smittesanering av anlegget etter at fisken er fjernet. Vurderes i hvert tilfelle, men brakkleggingstiden i landanlegg bør minimum være 6 uker, basert på minstekrav som omtalt i omsetnings og sykdomsforskriftens vedlegg 6.

1.4.5.8 Tiltak ved *mistanke/kvalifisert mistanke* i vassdrag

Versjonsnummer: 1.00

Versjon opprettet: 19.04.2018 00:22

Godkjent av:

Status:

1. Mistanke/kvalifisert mistanke.

Mattilsynet kan få inn varsel om mistanke fra omverdenen fra publikum.

Hovedkontoret har i første fase av en slik hendelse ansvar for videre håndtering av mistanke om GS.

HK må kontakte Veterinærinstituttet på dette stadiet.

Avhengig av hvor sterk mistanken er, må HK vurdere nettmelding (LINK) før neste punkt.

Regionen skal, ved slik mistanke om GS, gjennomføre en fysisk inspeksjon med egen undersøkelse for å danne seg et bilde av smittesituasjonen, og om nødvendig ta ut nye prøver. Det skal benyttes kvalifisert personell for slike undersøkelser. Kvalifisert personell vil si fiskehelsebiolog eller veterinær. Gjennomføring av inspeksjon skal ikke forsinke båndlegging dersom det er klart uten inspeksjon at det foreligger grunn til kvalifisert mistanke.

Kvalifisert mistanke om GS krever som hovedregel undersøkelse i mikroskop og/eller spesial-lupe, med funn av en GS-liknende organisme fra mottakelig art.

Når det er grunn til mistanke om GS, skal regionen i samråd med HK, sette i verk innledende epidemiologiske undersøkelser.

Disse skal ha som mål å kartlegge smitteforekomst, smitteårsak, smitteveier til anlegget, mulig smitte ut fra anlegget og tidspunkt for smitteoverføring. Undersøkelsene gjøres i samarbeid med Veterinærinstituttet, som også skal bidra til å sikre undersøkelse av egnet prøvemateriale. Regionen registrerer og noterer relevante opplysninger.

2. Pålegging av restriksjoner (båndlegging), og informasjon om aktsomhetsplikten.

Ved kvalifisert mistanke eller påvisning av GS skal regionen pålegge restriksjoner (båndlegge) aktuelle virksomheter (f.eks. akvakulturanlegg). Nærmere om forhåndsvarsel, se punkt 1.4.5.6.1.2.

HK, i samråd med regionen, må tidlig informere publikum og rettighetshavere i det aktuelle vassdraget gjennom nettmelding (LINK til mal for nettmelding ved mistanke om GS). Meldingen må inneholde informasjon om at vassdraget er underlagt restriksjoner, og dessuten en påpeking av aktsomhetsplikten etter Matlovens § 19.

For å forhindre smittespredning er vassdraget pålagt restriksjoner, blant annet er det forbud mot å flytte fisk til og fra det smittede vassdraget, forbud mot utsett av fisk og inntil videre også forbud mot fiske. Kanoer og fiskeutstyr som har vært i kontakt med vannet i vassdraget skal desinfiseres i tråd med regler på mattilsynet.no.

Sjukdomsrestriksjoner (båndlegging) oppheves ikke før mistanken er avkreftet eller smitten er sanert med gjennomført friskmeldingsprogram.

1.4.5.9 Tiltak ved påvisning i vassdrag

Versjonsnummer: 1.00

Versjon opprettet: 19.04.2018 00:22

Godkjent av:

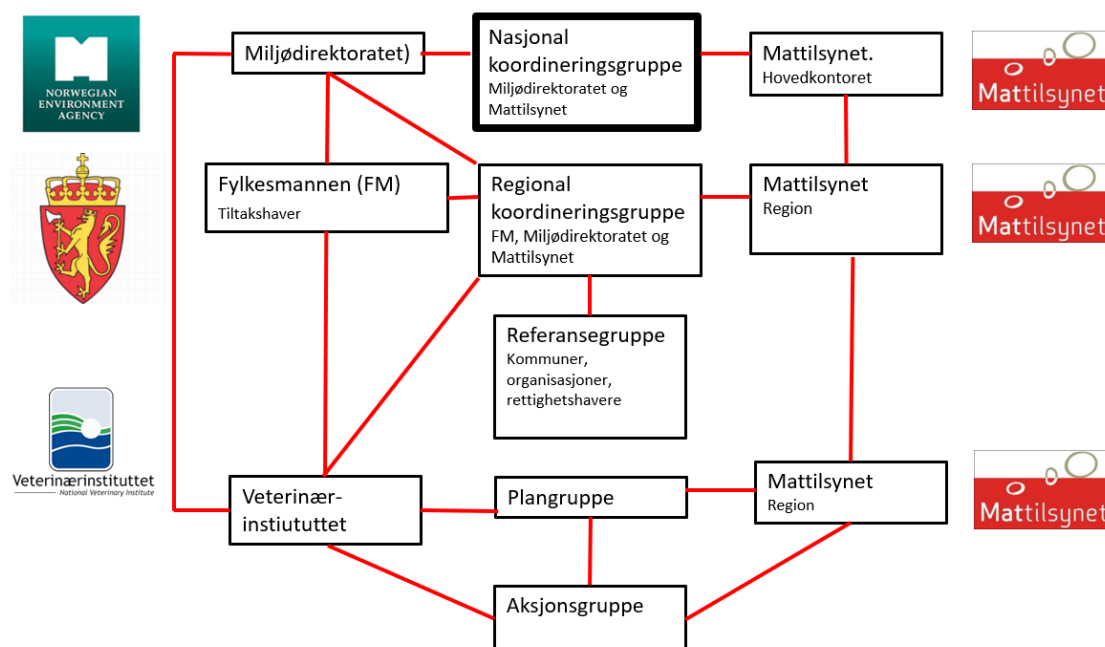
Status:

1. Rask iverksettelse av avgrenset smittebekjempelse

HK vurderer i samråd med Miljødirektoratet om smitten er begrenset og om det er mulig og ønskelig å iverksette en begrenset bekjempelses-aksjon raskt (f.eks. ved tidlig påvisning av smitteintroduksjon i et akvakulturanlegg, smitte i en begrenset del av et vassdrag, eller der det blusser opp sykdom i et friskmeldt vassdrag).

1.4.5.8

HK etablerer samarbeid om den aktuelle hendelsen med Miljødirektoratet i tråd med handlingsplanen for *Gyrodactylus salaris* av 2014-16. (LINK til Handlingsplan 2014-16).



Lovhjemmel for en avgrenset aksjon og bruk av Rotenon er § 48 i omsetnings- og sykdomsforskriften som Mattilsynet forvalter. Lovhjemmel for bruk av Rotenon er Forurensingsloven som Miljødirektoratet forvalter.

2. Fullstendig bekjempelse

Hvis smitten vurderes til å være gjennomgående i et vassdrag, eller den begrensede aksjonen ikke førte fram, må forberedelser til en omfattende behandling av hele vassdraget gjennomføres. En slik bekjempelse omfatter

- planleggingsfase
- innsamling av materiale til genbanken
- utredningsprogram
- behandling
- 5 års friskmeldingsfase

Finansiering av en slik aksjon må besluttes på departementsnivå.

Etter hver behandling bestiller HK en spesifikk friskmeldingsplan for hver elv fra Veterinærinstituttet. Planen gjelder i 5-årsperioden med overvåking før friskmelding kan gis.

3. Kontrollområde

Ved påvisning av GS opprettes det som hovedregel et kontrollområde der særskilte restriksjoner skal gjelde. Et kontrollområde består av bekjempelsessone og overvåkningssone. Et kontrollområde må fastsettes som forskrift

3.1 Forskrift om kontrollområde

Dersom det er behov for tiltak som gjelder en ubestemt gruppe aktører (for eksempel ulike fartøy) vil restriksjoner som skal gjelde for området rundt utbruddet bli fastsatt ved forskrift. Dette skjer når diagnosen er bekreftet. Dersom det haster pga. smittefare å få tiltakene på plass, vedtas en hasteforskrift, det vil si en forskrift uten regulær høring. Forskriften baseres på en forskriftsmal (LINK til Mal for kontrollområdeforskrift). Hasteaspektet vil kunne være til stede både ved første utbrudd av GS og ved eventuelt nytt utbrudd i gjeldende kontrollområde. Det innebærer en justering av virkeområdet for forskriften. Hovedkontoret har fullmakt til å fastsette lokale forskrifter. Regionen foreslår utbredelse av sonene og eventuelle justeringer til forskriftsmal. Veterinærinstituttet kan kontaktes for råd om utstrekning av soner.

Regionen skal så snart som mulig etter bekreftelse av diagnose sende forslag til sonenes utbredelse og evt. tilleggskrav/endringer utover det som fremkommer i mal for kontrollområdeforskrift til hovedkontoret. For å sikre skriftlige innspill fra berørte parter på et så tidlig stadium som mulig, sender regionen e-post til berørte aktører der det opplyses at Mattilsynet vurderer å opprette kontrollområde rundt utbruddet. Dette gjøres etter at avklaring om soner er gitt fra hovedkontoret. Kart som viser forslag til utbredelse av soner og mal for forskrift legges ved e-posten. Dersom evt. endringer/tilføyelser til mal vurderes som hensiktsmessige, opplyses det om dette i e-posten. Det settes en frist på ca. en arbeidsuke på å gi innspill. Mens fristen løper utarbeides forslag til forskrift. Forslag til forskrift skal følges av kart som viser sonenes utstrekning. Kart kan bestilles fra Veterinærinstituttet.

Når utkast til forskrift er klart, sender hovedkontoret anmodning om unnlatt høring til departementet. Regionen utarbeider utkast til høringsbrev, liste over høringsinstanser og nettmelding til en kort netthøring (se maler i FBP for ILA). Når beslutning om unnlatt høring foreligger, ordner hovedkontoret med publisering av høringssak med frist fire-fem dager.

3.2 Utstrekning av bekjempelsessonen

Som grunnlag for bekjempelsessonens utstrekning skal det ligge en vurdering av reell smitterisiko. Det skal legges avgjørende vekt på sykdomspåvisninger, dødelighet, forekomsten av ulike akvakulturvirkomheter i området, trafikk av ulike slag mellom disse, bruk av felles landbase/utstyr, topografiske og hydrografiske forhold i området, og andre risikofaktorer som er blitt identifisert gjennom smittekartlegging/epidemiologiske undersøkelser.

3.3 Utstrekning av overvåkningssonen

Overvåkningssonens utstrekning skal fastsettes på grunnlag av epidemiologiske forhold med vekt på mulig smittekontakt, transportveier, topografiske og hydrografiske forhold i området.

1.4.5.10 Tiltakskort - se eget vedlegg.